

“Het nieuwe subsidiestelsel voor agrarisch natuurbeheer is beter voor de natuur”

Honderden agrariërs, tientallen agrarische natuurverenigingen en collectieven werken hard aan het nieuwe stelsel voor agrarisch natuurbeheer. Het moet juridisch, financieel en beleidsmatig allemaal tot in de puntjes kloppen. Maar al dat werk leidt soms wel eens af van de vraag waar het echt om gaat: is het nieuwe subsidiestelsel voor agrarisch natuurbeheer beter voor de natuur?

— Lotty Nijhuis (journalist)

foto Fabrice Ottburg

Alex Datema, voorzitter collectievenberaad Groningen

“De natuur zal verbeteren in de gebieden die zijn aangewezen. Het is de vraag of daarmee ook de landelijke trend van soorten verbetert”

“Ik kan hier volmondig ‘ja’ op zeggen. Er zijn twee belangrijke verbeteringen ten opzichte van het oude stelsel. De eerste is verschuiving van de verantwoordelijkheid. Vroeger hadden we te maken met een door de overheid goedgekeurd plan dat strikt moest worden nageleefd. Nu krijgen collectieven zelf de verantwoordelijkheid, mét de flexibiliteit om daaraan te kunnen voldoen. Er wordt weleens getwijfeld aan de deskundigheid van collectieven. Een gedeelte van de kennis hebben ze zelf in huis, een deel zullen ze moeten halen bij professionals. In mijn beleving is een collectief een echte gebiedspartij. Ik verwacht dat ze relevante werkgroepen en (natuur)organisaties dan ook zullen betrekken, en dus hun verantwoordelijkheid zullen nemen. Ten tweede zijn er veel meer mogelijkheden om het beheer te sturen. Er is niet één landelijke serie pakketten, maar elke provincie kan zijn eigen pakketten vormgeven en toesnijden op de situatie in een gebied. Bovendien worden beheerpakketten niet meer afgesloten voor 6 jaar, het is mogelijk de pakketten door het seizoen heen en per jaar aan te passen. De voorbereidingen verlopen niet vlekkeloos, maar de collectieven zullen er 1 januari 2016 klaar voor zijn. Ongetwijfeld zal het stelsel zich daarna nog ontwikkelen. En dan ben ik ervan overtuigd dat het beter gaat uitpakken voor de natuur. In ieder geval in de gebieden die zijn aangewezen. Wel is de vraag of de landelijke trend van soorten daarmee ook verbetert. Ik betwijfel of de schaal en middelen van het nieuwe stelsel daarvoor voldoende zijn. Kansen voor verbetering liggen in de koppeling met de vergroeningseisen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Dat is nu wel een gemiste kans.”

Cees Witkamp, senior beleidsmedewerker boerenlandvogels Vogelbescherming Nederland

“Of het nieuwe subsidiestelsel beter is voor de natuur hangt helemaal af van de kwaliteit van de gebiedsaanvragen en hoe ze worden uitgevoerd”

“In essentie vind ik het nieuwe stelsel een verbetering. Het werken met kerngebieden bijvoorbeeld. Vroeger werd subsidie wel eens besteed aan percelen waar de te beschermen soorten helemaal niet zaten. Het betekent natuurlijk wel dat er minder geld beschikbaar is voor de schil erbuiten. Maar geld is in het nieuwe stelsel sowieso limiterend. In dat opzicht ben ik blij met de focus op kerngebieden: het gaat nu tenminste naar de plek waar de grootste resultaten te bereiken zijn. Ook is goed dat gebieden gekozen zijn op doelsoorten: boeren begrijpen dat veel beter dan wanneer ze gewoon iets moeten uitvoeren. Er zijn echter wel zaken waar Vogelbescherming zorgen over heeft. Het is goed dat agrarisch natuurbeheer met het nieuwe stelsel meer in het gebied wordt ingebed: mensen zijn dan ook meer bereid tot actie. Maar veel gebiedsaanvragen moeten nu onder behoorlijke druk worden opgesteld: zijn deze aanvragen dan ook echt gedragen door de maatschappij? En die tijdsdruk kan ten koste gaan van de samenhang tussen maatregelen en gebieden en daarmee de kwaliteit van het agrarisch natuurbeheer. Zeker voor weidevogels is een mix van maatregelen op de goede plek nodig. Verder zijn de collectieven onder hoge tijdsdruk opgericht. Is er hierbij wel voldoende aandacht geweest voor de biodiversiteitsdoelen of is vrijwel alle energie gaan zitten in de organisatorische kant? Ook vraag ik me af wie de gebiedsaanvragen gaat toetsen en op welke manier? De provincie moet spelregels opstellen over op welke criteria ze een gebiedsaanvraag accepteert of afwijst. Ik heb nog niet de indruk dat dit duidelijk is. Kortom: of het nieuwe subsidiestelsel beter is voor de natuur hangt helemaal af van de kwaliteit van de gebiedsaanvragen en hoe ze worden uitgevoerd. Eigenlijk is het onmogelijk daar op dit moment al iets over te zeggen.”

David Kleijn, Alterra

“Bij boeren is weinig animo om natuurorganisaties te betrekken bij hun plannen, waarschijnlijk omdat ze bang zijn dat het geld kost”

“Ik vond het oude stelsel in drie zaken ontoereikend: de maatregelen waren te versnipperd, gingen niet ver genoeg en werden te weinig uitgevoerd in gebieden waar de doelsoorten voorkomen. In theorie is dit nieuwe stelsel dan een duidelijke verbetering, door de concentratie van het agrarisch natuurbeheer op de meest kansrijke plekken, gericht op doelsoorten, met een collectieve benadering.

Maar over de praktijk heb ik wel zorgen. Vooral over de uitwerking van de gebiedsaanvragen door collectieven, die uitsluitend uit boeren bestaan. De grootste slag hadden we kunnen slaan als boeren en natuurorganisaties de handen ineen hadden geslagen. Maar dat is niet gebeurd, een gemiste kans. Want de plannen worden nu uitgewerkt voor afzonderlijke gebiedjes in agrarisch gebied. Daarmee valt maar beperkt natuurwinst te behalen. Er is meer samenhang nodig. Bovendien zijn voor veel natuurwaarden maatregelen op grote schaal nodig, denk aan grondwaterpeilverhoging. Dat is vooral voor melkveehouders een ingrijpende maatregel. Ik denk dat collectieven zulke maatregelen alleen niet kunnen nemen. En ook weinig gemotiveerd zijn.

Bij boeren is weinig animo om natuurorganisaties te betrekken bij hun plannen, waarschijnlijk omdat ze bang zijn dat het geld kost. En organisaties zijn heel afwachtend geweest. Dat vind ik wel vreemd, omdat de effectiviteit van het beheer in hun eigen gebieden afhangt van wat daar omheen gebeurt. Ik had verwacht dat provincies wel meer gestuurd zouden hebben op die samenwerking. Maar dat is niet of nauwelijks gebeurd, jammer. Synergie tussen natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer: zo is het stelsel bedoeld. Als het lukt, is het een grote verbetering. Anders ben ik bang dat er niet wezenlijk iets verbetert voor de natuur.”

Franck Kuiper, beleidsadviseur Sector Natuur, recreatie en landschap, provincie Noord-Holland

“De collectieven weten beter dan een overheid wat in een gebied speelt en past, en kunnen per situatie beoordelen wat het beste is voor de natuur”

“In het nieuwe stelsel krijgt de agrarische natuurvereniging als collectief een grotere verantwoordelijkheid en dat heeft voordelen, zowel voor de boeren als voor de overheid. De collectieven weten beter dan een overheid wat in een gebied speelt en past, en kunnen per situatie beoordelen wat het beste is voor de natuur. Het vermindert ook de rompslomp: in plaats van duizenden aparte contracten die tot in detail moeten worden gecontroleerd, zijn er straks nog slechts enkele tientallen, die bovendien via het collectief lopen waardoor er een lokale check op vergissingen plaatsvindt. Het nieuwe stelsel nodigt uit tot betere resultaten, maar is nu nog vooral papier: boeren moeten het gaan maken. Ik denk dat het nieuwe stelsel aantrekkelijker is door de eenvoudiger opzet en marktconforme vergoedingen. Het klopt dat het collectief meer verplichtingen krijgt, maar dat brengt ook een grotere vrijheid met zich mee om eigen afwegingen te maken. Kortom: het agrarisch natuurbeheer wordt er volwassener van! In Noord-Holland hebben we de kerngebieden voor weidevogels gedegen uitgewerkt. Waar weidevogels zitten willen we het beheer optimaliseren. Méér doen, in minder gebieden: dat is het motto. Alleen zo krijg je een beter rendement. Nu de agrarische marktprijzen steeds sterker fluctueren, is agrarisch natuurbeheer voor agrariërs als stabiele inkomstenbron interessant. Dan landt het stelsel waar je het hebben wilt: als regulier onderdeel van de bedrijfsvoering. Zo moet je het ook vanuit natuuroogpunt bekijken: als onderdeel van het agro-economische complex. Agrarische natuur bedient specifieke natuur, zoals weidevogels. Die eigen kwaliteit moet je koesteren. Boeren wilden graag gelijkwaardig zijn aan terreinbeheerders, maar in plaats van de confrontatie moeten ook zij de samenwerking zoeken: jij als terreinbeheerder zorgt voor de goede broedgelegenheden, ik als boer voor heel veel voedsel. Daar is de natuur ook bij gebaat.”

Peter Bijen, agrariër in Overschild

“Nu wordt alleen gefocust op plekken waar het biotoop goed is. Ik denk niet dat de natuur daar beter van wordt”

“De belangrijkste winst die agrarische natuurverenigingen de afgelopen jaren hebben behaald, is de andere mindset onder boeren: naast het koeien melken ook aandacht voor de natuur. Dat is heel waardevol. Ook hier hebben we weidevogelbeheer opgepakt, met een stijgend aantal nesten als resultaat. Maar helaas was voor mij vorig jaar het laatste jaar, omdat ik niet in een kerngebied van de provincie lig. Het is niet dat ik nu denk ‘ik maai maar door’. Ik probeer nog steeds om de nesten heen te rijden, maar ik weet dat de kuikens nu een kleine kans hebben. En het vertrouwen in de overheid om samen langdurig aan een doel te werken, wordt er zo niet beter op. Ik denk dat de bereidheid onder boeren afneemt. Het nieuwe stelsel vraagt weer een enorme beleidsaanpassing. En daar komen nog andere factoren, zoals het vervallen van het melkquotum, bij. Ik snap wel dat er keuzes gemaakt moeten worden. Maar nu wordt alleen gefocust op plekken waar het biotoop goed is; ik denk niet dat de natuur daar beter van wordt. Door concentratie gaan bepaalde risicofactoren een grotere rol spelen. Een mooie cafeteria voor de vos: alle eieren in één mandje. En sommige boeren die wel willen, mogen nu niet meer. Ik denk dat er meer verantwoordelijkheid moet naar de boer. Nu wordt berekend vanaf wanneer kan worden gemaaid: dat bepaalt de opbrengstderiving en dus vergoeding. Dan kan het zijn dat ik op 8 juni mag maaien, maar dat er op 7 juni nog kuikens in het gras lopen. Daarom zou een beloning op resultaat beter zijn. Laat de boer zelf kijken hoe hij het aanpakt. Dat is voor iedereen makkelijker, en je zult zien wat een creativiteit dat oplevert.”